

Світлана Круц

МЕДИЧНА БІБЛІОГРАФІЯ ЯК СКЛАДОВА НАЦІОНАЛЬНОГО РЕПЕРТУАРУ УКРАЇНСЬКОЇ КНИГИ

У часті медичних бібліотек у реалізації державної програми національної бібліографії (НБ) має надзвичайно важливе значення, адже відсутність поточного та ретроспективного репертуару національної медичної літератури негативно позначається на рівні наукових досліджень, не дає змоги вповні використовувати досягнення медичної науки й практики.

У ДНМБ склалася певна система поточного інформування про нову медичну літературу. Але вичерпного інформування досягти неможливо, тому що бібліотека не одержує обов'язкового примірника. Поточною є щорічна серія рекомендаційних анотованих покажчиків «На допомогу...», яка почала виходити в 70-ті роки. Нині готуються 26-ті випуски серії: «На допомогу онкологу», «На допомогу організатору охорони здоров'я», «На допомогу судово-медичному експерту». Всього - з 32 спеціальностей.

До поточних також належать покажчики «Новые книги, поступившие в СИФ МЗ Украины» та «Періодичні видання, передплачені Державною науковою медичною бібліотекою на ... рік» (виходять з 1957 р.).

ДНМБ веде бібліографічну роботу від свого заснування (1930), але, на жаль, бібліографічні матеріали до 1945 р. втрачені, бо під час війни загинули всі книжкові фонди, згоріли каталоги. Тому перелік ретроспективної бібліографії можна почати лише з післявоєнного періоду. Найпродуктивнішими були 80-ті роки. За десятиріччя видано близько 100 покажчиків - «Онкологія», «Остеосинтез», «Актуальные проблемы амбулаторно-поликлинической помощи на современном этапе» тощо.

У покажчиках відбиваються найактуальніші події в медицині та суспільстві. Так, систематично

розробляється тема чорнобильської трагедії. Вийшло чотири анотованих випуски «Медичні та соціальні проблеми катастрофи на Чорнобильській АЕС» (загальний обсяг - близько 400 с.). Відділ інформації готує списки літератури з цієї тематики для керівників системи охорони здоров'я. У базуданих «Чорнобиль», введено журнали та газетні статті.

Видано посібники, серед яких «Здравоохранение Киева и Киевской области» (1974), «История медицины и здравоохранения Украинской ССР. Ч.1. (1918-1980 гг.)» (1982), «История медицины та охорона здоров'я в Україні. Ч.2. (1981-1991 рр.)» (1995)*, «Киевская школа морфологов», «Физические факторы окружающей среды в населенных местах», «Иглоукалывание и другие методы воздействия на биологически активные точки (БАТ)» у 3-х частинах, «Опухоли головного и спинного мозга» (у 3-х частинах) та багато інших.

Більшість покажчиків - тематичні, науково-допоміжні. Проблема відтворення документальної пам'яті України спонукає до об'єктивного і всебічного вивчення минулого, повернення з забуття імен і творів учених. Так, співробітники ДНМБ допомогли в доопрацюванні книги архіваріуса і директора бібліотеки Українського лікарського товариства Північної Америки д-ра Павла Пундія «Українські лікарі», яка вміщує біобібліографічні матеріали. Готується продовження покажчика «Медицинские работники Украинской ССР, удостоенные почетных званий».

Розпочато працю над бібліографічним посібником «Друкований каталог української медич-

*Видання останніх пов'язане з проведенням у країні комплексного наукового дослідження розвитку медичної науки, медичної освіти та охорони здоров'я.

ної книги у фондах ДНМБ (XVII - поч. XX ст.)». Уже описано понад тисячу книжок. Це перший етап. Далі відбудеться об'єднання подібних каталогів обласних та галузевих бібліотек системи охорони здоров'я в «Зведений друкований каталог української медичної книги».

Важливою складовою частиною національного галузевого бібліографічного репертуару є бібліографія медичної бібліографії. Бібліографія другого ступеня, як орієнтовна й підсумовуюча, є обов'язковою базою для досліджень у галузі історії, теорії та методики бібліографії. Перші кроки в цьому напрямі - покажчики «Информационно-библиографические издания Республиканской научной медицинской библиотеки (1945-1979 гг.)» (1980) та «Покажчик праць співробітників Державної наукової медичної бібліотеки України. Література про ДНМБ. (1980-1995)», виданий у 1996 р. Планується путівник-посібник по медичній бібліографії.

Разом з ДНМБ, яка є депозитарієм медичної літератури та координаційно-методичним центром, значну роботу з виявлення і збереження цінної галузевої літератури здійснюють ОНМБ, наукові бібліотеки НДІ, медичних вузів, клінік. Це, зокрема, Харківська державна наукова медична бібліотека, Кримська та Чернігівська ОНМБ, Львівський медичний інститут тощо.

Видання бібліотеками каталогів своїх унікальних фондів сприяло б розбудові національного репертуару української книги.

Певним внеском у створення національної медичної бібліографії є видання медичними бібліотеками України бібліографічних покажчиків праць своїх науковців. Усі медичні вузи, більшість НДІ систематично випускають бібліографічні покажчики друкованих праць, що включають матеріали за великі періоди, відображаючи внесок наукових колективів у розвиток медичної науки та практики. Такі видання, як «Библиографический указатель научных работ, выполненных в Донецком НИИ травматологии и ортопедии за 20 лет (1956-1975 гг.)», «Библиографический указатель печатных работ и авторских свидетельств сотрудников Харьковского фармацевтического института» та інші є цінними довідковими посібниками.

Майже кожна ОНМБ видає по-

кажчики з охорони здоров'я в області («Здравоохранение Житомирской области», «Здравоохранение Запорожской области» та ін.). Виходять покажчики з крайової патології, особливостей лікування в певних регіонах («Лечение сердечно-сосудистых заболеваний на курортах Крыма», «Курорт Славянск» тощо). Публікувалися краєзнавчі покажчики «Крым в творчестве писателей и поэтов медиков», «Вы-

дающиеся деятели медицины в Одессе», «Медики в боях за Крым» та ін.

Перспективи розвитку НБ, створення репертуару української книги та періодики - як поточного, так і ретроспективного характеру - ще не вичерпані. Діяльність бібліотек відповідатиме потребам суспільства за таких умов: технічне переоснащення (перші кроки зробила ДНМБ, Херсонська ОНМБ, деякі інші);

належний розвиток теоретичних узагальнень; об'єднання зусиль універсальних і галузевих державних бібліотек, створення на їх базі системи національних бібліотек (з обов'язковим галузевим примірником), кожна з яких відобразатиме і враховуватиме відповідні галузеві, регіональні та спеціальні (з окремих видів публікацій) документальні надбання країни.

Галина Карандашова

КОМПЛЕКТУВАННЯ ФОНДІВ І РИНОК

Наші сучасні недосконалі ринкові відносини, завдаючи нам турбот в усіх життєвих питаннях, негативно впливають і на комплектування фондів бібліотек. Комерційні структури постачають літературу, яку легше продати. Це книги про цілющі трави, з народної медицини, масажу, сексу тощо. Відрадіним винятком є ТОО «Книга-плюс» (Київ, Павловська, 7), яке уже два роки займається комплектуванням медичних бібліотек України продукцією російських видавництв літературою, потрібною спеціалістам-медикам, та й не тільки їм. Для нас це фактично єдине надійне джерело комплектування.

Київський бібліотекар давно втратив своє призначення. Наукова література майже не попадає в Україну, тому основній категорії читачів ДНМБ (науковим співробітникам, лікарям-практикам) не вистачає наукових видань, а нам часто нічого їм запропонувати.

Якість комплектування погіршується й через те, що чимало авторів видають свої праці власним

коштом і самі поширюють весь наклад, переважно невеликий. Такі видання зазвичай осідають в їх рідному місті. Наприклад, книги, випущені в Харкові, навіть державними видавництвами, у Київ не надходять.

Нині автори та читачі не дарують нам своїх книг. Відомчі видання (тези доповідей конференцій, з'їздів, симпозіумів, методичні вказівки і рекомендації, інструкції тощо), які ще недавно ми одержували безплатно, тепер коштують дорого, тираж їх обмежений, і вони також не попадають у наші фонди.

У 1992 р. Бібліотека уклала договір про еквівалентний обмін медичними виданнями зі спорідненими бібліотеками Росії, Молдови й Білорусі. Договори діяли недовго.

ДНМБ Росії, борючися за своє виживання і не маючи коштів на комплектування навіть періодики, змушена була розірвати з нами договір.

У Молдові книги виходять в основному молдавською та румунською мовами. З 1 квітня 1996 р. у зв'язку з «Положенням про тамож-

ню» унеможливився обмін з НМБ Білорусі. Закон про таможню недосконалий, виникає чимало проблем при оформленні документів, доводиться чимало платити за оформлення і зберігання посилок. Книги для бібліотек дорівнюються до звичайного товару, як, наприклад, мило, зубна паста.

Через це ДНМБ змушена відмовитися від послуг Московського бібліотекара наукових бібліотек, звідки ми одержували платний обов'язковий екземпляр. До того ж штрафні санкції на невитрачені вчасно кошти з'їдають усю нашу передплату. А передплата в різні комерційні структури не дає позитивних результатів: проходять місяці, а книг немає.

Проблеми бібліотек можуть бути вирішені лише на державному рівні. Для цього необхідно: розробити документи, що регламентують діяльність бібліотек; вирішити питання про обов'язковий примірник; створити єдиний інформаційний простір; відновити зв'язки з країнами СНД по обміну виданнями; спростити для бібліотек таможенні процедури.

© Карандашова Галина Федорівна, Київ, 1996

ФІРМОВІ ВИДАВНИЧІ МАРКИ

MLADÁ
FRONTA

albatros

ARTIA

OLYMPIA AVICENUM

